

YTTRANDEDatum
2012-05-02Dnr
832 11154-12/113Socialdepartementet
103 33 Stockholm**Åtgärder mot fusk och felaktigheter med assistansersättning (SOU 2012:6)**

(S2012/1273/FST)

Kronofogdemyndigheten (KFM), som har till uppgift att verkställa beslut från Försäkringskassan om återkrav av assistansersättning, utdömda skadestånd samt kvarstad när någon har åtalats för bidragsbrott och betalningssäkring, har följande synpunkter.

Sammanfattning

KFM anser att det är ett stort antal angelägna åtgärder som föreslås i betänkandet för att förhindra den brottslighet och det överutnyttjande som förekommer i samband med utbetalningar av assistansersättningar, underlätta upptäckt av oegentligheter och öka möjligheterna att återta ”skattemedel”. KFM tillstyrker därför de förslag som lämnas, men föreslår bl.a. att bestämmelsen om återkrav av utbetalda ersättningar i 108 kap. 9 a § socialförsäkringsbalken (SFB) ska utformas annorlunda.

KFM anser att det i princip ska vara obligatoriskt att vårdnadshavaren görs betalningsskyldig när det gäller belopp som han eller hon felaktigt har tagit emot för ett barns räkning. När det gäller den försäkrade själv om han eller hon är eller vid utbetalningstillfället var underårig anser KFM däremot att Försäkringskassan ska kunna besluta om återkrav mot barnet endast om det finns synnerliga skäl. Vidare bör den rätt att inspektera utförandet av assistansen i den berättigades bostad som föreslås i 9 d § lagen (1993:387) om stöd och service till funktionshindrade (LSS) inte begränsas till enbart de fall då anhöriga är personliga assistenter. Också utomstående assistenter har i vissa fall visat sig ha ett ekonomiskt incitament att delta i oegentligheterna.

Dessutom vill KFM framhålla att det är nödvändigt att stärka myndighetssamarbetet också för att värna de personer som har personlig assistans, i synnerhet som det förekommer att dessa utnyttjas. I flera fall agerar assistansanordnare och även assistenter för att skaffa sig egna ekonomiska fördelar. Vidare är det viktigt att seriösa assistansanordnare skyddas från illojal konkurrens.

YTTRANDEDatum
2012-05-02Dnr
832 11154-12/113**1 Kontrollen av den som ansöker om tillstånd (avsnitt 12.1)**

KFM tillstyrker att de krav som ska ställas på den som söker tillstånd att yrkesmässigt bedriva verksamhet med personlig assistans skärps och ska gälla också ekonomisk skötsamhet. Att tillstånd enligt 23 § andra stycket LSS endast ska få meddelas den som med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt visar sig lämplig att bedriva verksamhet med personlig assistans är angeläget. Ett viktigt krav är att en assistansanordnare har förmåga att förvalta och på ett korrekt sätt använda de stora summor som Försäkringskassan utbetalar till assistansanordnare.

KFM vill också understryka att det är viktigt att Socialstyrelsen ges rätt att pröva vilka personer i ett företag som ansöker om tillstånd att vara assistansanordnare som ska bli föremål för vandelsprövning. Såsom anges på s. 352 f. och 407 i betänkandet bör, förutom den juridiska personens egen ekonomi och skötsamhet, motsvarande förhållanden kontrolleras även i fråga om personer som har ett direkt inflytande över verksamheten t.ex. styrelseledamöter och aktieägare.

2 Tillsynen avseende tillståndspliktig verksamhet (avsnitt 12.2 och 12.12)

KFM tillstyrker att möjligheterna för Socialstyrelsen att återkalla tillstånd vid bristande personlig eller ekonomiska lämplighet ska öka enligt vad som föreslås i 26 g § tredje stycket LSS. Det är, såsom anges i betänkandet s. 354 f. och 408 f., inte rimligt att en tillståndshavare ska kunna fortsätta att vara assistansanordnare om t.ex. skatter och avgifter för anställda inte redovisas och betalas, företrädarna gör sig skyldiga till ekonomisk brottslighet eller det inte kan redovisas hur mottagen assistansersättning har använts.

KFM anser att det behöver regleras närmare hur tillsynen ska bedrivas i förordning eller genom föreskrifter. Det är t.ex. viktigt att styrelsebyten och ändrade ägarförhållanden i en juridisk person som har tillstånd att vara assistansanordnare följs upp. Vidare kan det bli aktuellt att kontrollera lämpligheten hos s.k. faktiska företrädare samt jurister som i vissa fall är anställda hos större assistansanordnare. KFM anser att det av 13 § LSS bör framgå att föreskrifter får meddelas även när det gäller hur tillsynen av den ekonomiska skötsamheten ska gå till.

YTTRANDEDatum
2012-05-02Dnr
832 11154-12/113**3 Anhöriga som personliga assistenter (avsnitt 12.7)**

Det är viktigt att Försäkringskassan, kommunen och Socialstyrelsen ges möjlighet att i brukarens bostad kontrollera att assistansen utförs i enlighet med fattade beslut. KFM anser emellertid att rätten att göra hembesök inte bör, vilket föreslås i 9 d § LSS, begränsas till de fall då den som ska arbeta som personlig assistent är närstående eller lever i hushållsgemenskap med den försäkrade. Det finns ett antal fall, där också utomstående assistenter är delaktiga i olika typer av oegentligheter, se betänkandet s. 168, 185 f, 226-228 och 311 f. Till detta kommer att det knappast finns några möjligheter att kontrollera de faktiska förhållandena på annat sätt än genom hembesök.

KFM ifrågasätter även om rätten att göra inspektioner ska knytas till att samtycke har lämnats av den assistansberättigade och den sanktion som föreslås i 27 b § LSS i form av indragning eller nedsättning av det ekonomiska stödet om den assistansberättigade bryter mot villkoret för att få ersättning. Möjligheten att göra hembesök torde i praktiken vara beroende också av hur anhöriga som bor i bostaden och anlidade assistenter agerar.

4 Utbetalningar till annan än brukaren (avsnitt 12.4)

KFM tillstyrker att 51 kap. 19 § SFB ändras så att assistansersättning, förutom till brukaren, hans eller hennes lagliga ställföreträdare och till kommunen, inte får utbetalas till någon annan än den som har ett gällande tillstånd att vara assistansanordnare. Detta innebär att utbetalningar inte såsom idag kommer att kunna ske till ett ombud eller direkt till en assistansanordnare i ett annat land när den berättigade vistas där under viss tid.

5 Uppgiftsskyldighet för assistansanordnare (avsnitt 12.5)

KFM tillstyrker att kontrollmöjligheterna för Försäkringskassan och kommunen stärks genom att assistansanordnare får en redovisningsskyldighet avseende hur brukarens medel har använts och vilka assistenter som anlitas och för vilka brukare. Bestämmelser om detta i 9 e § LSS och 51 kap. 16 b § SFB är, såsom anges på s. 214 i betänkandet, nödvändiga också för att Skatteverket ska kunna kontrollera inkomstuppgifterna för att säkerställa att skatt och arbetsgivaravgifter betalas.

YTTRANDEDatum
2012-05-02Dnr
832 11154-12/113**6 Återkrav av felaktigt utbetald assistansersättning (avsnitt 12.8)**

KFM tillstyrker att Försäkringskassans möjligheter att besluta om återkrav av assistansersättning när ersättning har lämnats felaktigt eller med för högt belopp utvidgas till att, förutom den försäkrade gälla vårdnadshavare, annan ställföreträdare för den försäkrade eller den assistanssamordnare som har tagit emot medel för den försäkrades räkning. KFM anser emellertid att det, utöver vad som föreslås i 108 kap. 9 a § SFB, ska krävas synnerliga skäl för att återkrav av ersättning som felaktigt har utbetalts till minderåriga barn ska kunna riktas mot barnet. Situationer kan förekomma, där det skulle vara orimligt att betalningsskyldighet för barnet inte kan fastställas t.ex. på grund av att egendom har placerats hos barnet. Vidare anser KFM att det i princip ska vara obligatoriskt att vårdnadshavaren görs betalningsskyldig när det gäller belopp som han eller hon felaktigt har tagit emot för den försäkrades räkning.

Det bör tilläggas att Försäkringskassans beslut om återkrav inte utgör en exekutionstitel som kan ligga till grund för verkställighet hos KFM, jfr 3 kap. 1 § punkt 6 utsökningsbalken. Försäkringskassan måste utverka ett beslut om betalningsföreläggande innan ansökan om utmätning kan ges in till KFM.

7 Förutsättningar för retroaktiv ersättning för personlig assistans (avsnitt 12.9)

KFM tillstyrker det tillägg som föreslås i 51 kap. 7 § andra stycket SFB när det gäller förutsättningarna för att retroaktiv ersättning för personlig assistans ska kunna lämnas i avvaktan på att ansökan om tillstånd prövas. Det är, såsom framhålls i betänkandet s. 367, viktigt att assistansanordnarens uppgiftsskyldighet gentemot Försäkringskassan fullgörs i ett sådant skede att oriktiga krav på ersättning inte kan konstrueras i efterhand.

8 Myndighetssamarbete (avsnitt 12.11)

KFM delar uppfattningen att det krävs ett nära samarbete mellan flera olika myndigheter. Bidragsbrott begås ofta i kombination med andra brott t.ex. skattebrott. För höga löneutbetalningar, som inte alls eller endast delvis motsvaras av utfört arbete, har i flera fall använts för att ta ut vinster ur företag som har

YTTRANDEDatum
2012-05-02Dnr
832 11154-12/113

tillstånd att vara assistansanordnare och av assistenter för att komma i åtnjutande av olika förmåner. Det kan t.ex. gälla arbetslöshetsersättning, sjukpenning och pension. Till detta kommer risken för att lönegaranti kan utbetalas med för höga belopp om en assistansanordnare försätts i konkurs. Skatteverket som har möjlighet att göra revision och utverka betalningssäkring i de fall det finns risk att skatter m.m. inte betalas har dessutom en viktig roll när det gäller möjligheterna att få tillbaka pengarna.

KFM anser alltså att det finns ett behov av att Försäkringskassan gör kontroller hos Skatteverket systematiskt och att Skatteverket får större möjligheter att lämna uppgifter till Försäkringskassan. Den bestämmelse som föreslås i 110 kap. 34 a § SFB bör därför utformas så att Skatteverket får möjlighet att lämna uppgifter till Försäkringskassan även på eget initiativ. Enligt 3 § lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är Skatteverket en av de myndigheter som har en skyldighet att underrätta Försäkringskassan om det finns anledning anta att en ekonomisk förmån har beslutats eller betalats ut felaktigt eller med för högt belopp.

Vidare anser KFM att det är viktigt att myndighetssamarbetet syftar till att värna de personer som har personlig assistans och som i vissa fall utnyttjas samt för att skydda seriösa assistansanordnare från illojal konkurrens.

9 Förbättrade rutiner och kontroll hos Försäkringskassan (avsnitt 13)

KFM tillstyrker att kontrollen hos Försäkringskassan ska förbättras bl.a. genom att ökad tyngd ska ges åt det första beslutet om beviljande av assistansersättning i syfte att förebygga och förhindra oegentligheter.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad biträdande rikskronofogde. I den slutliga handläggningen har också verksjuristen Ann-Marie Ahlqvist, föredragande, deltagit.

Erica Wass

Ann-Marie Ahlqvist